

Избор најважнијих бести из часописа

ОРУЖАРИ

*Посвећено свим оружарима Крагујевачке
војне фабрике од 1853. - 2003 год. !!!*

**"Наменска" се економски и финансијски
конституише. Шта се то спрема Оружарима?!**

ЈУГОСЛАВ РИСТИЋ:
*У предстојећој консолидацији
"Наменске" Синдикат ће бити
партнер радницима?*

РАДЕ ГРОМОВИЋ:
*Држава очекује да се "Наменска"
устроји на тржишним принципима?*

АНКЕТА- ПЕТАР НИКОЛИЋ:
*Несам информисан о процесима
трансформације, чуо сам да ће из
фабрике отађи 1500 радника!*

ПРВОСЛАВ РАКОВИЋ:
Како смо градили "Заставу"?

Август, Јубиларна 2003.

ИЗ РАДА УПРАВНОГ ОДБОРА Д.П. ЗАСТАВА - НАМЕНСКИ ПРОИЗВОДИ

Негативни показатељи пословања, лоша финансиска ситуација у фабрици, последице новог реструктурирања са пратњом да се од 3570 запослених тај број смањи на још мањи указали су на потребу овог осврта на рад.

Управног одбора у протеклом периоду.

Управни одбор Д. П. З.Н.П. броји пет чланова, од којих су троје представници државног капитала, један представник запослених и једног представника кога сагласно бирају пословодство и синдикат, уколико се не усагласе пословодство може да користи своје статутарно право и да само именује члана Управног одбора.

Након конституисања 29. новембра 2002. године у Управном одбору чланови су били људи из војних и политичких структура.

У то време и поред отежаних околности акценат је стављен на нове уговоре који би обезбедили нормално функционисање фабрике. У периоду лоших тржишних прилика све је теже било нашим производима да пређу различите баријере и стигну до купаца. Рејтинг који су чланови Управног одбора имали у Министарству одбране, војсци и политичким структурама давао је сигурност обезбеђења боље позиције за пословања фабрике. Такође и посета америчког амбасадора господина Монгомерија нашој фабрици обећавао је перспективу у овом правцу.

Однос државе, која је већински власник наше фабрике, делом је узроковао то што смо се нашли у једној од најтежих криза у стопедесетогодишњој историји нашег постојања. Након губљења већ потписаног извозног уговора било је видљиво да ће криза кулминирати. Уследила је оставка председника Управног одбора Светислава Ристића (бившег заменика министра одбране) и стицао се утисак да нико не жели да се прихвати одговорног посла спашавања најстарије фабрике на Балкану!

И у тако смањеном саставу тежило се обезбеђивању проходности за набавку код војске и дотоку средстава за фабрику из војног буџета. Значајне активности и врло битну улогу у том правцу одиграо је и Синдикат "Наменске".

Последња седница Управног одбора Д.П. З.Н.П. одржана је 15. јула 2003. г. и била је протоколарног карактера, с обзиром да је Министарство одбране дало предлог за три нова члана која ће нас заступати у управном одбору. Убудуће ће то бити Борис Ранковић начелник управе инжењерије В.С.Ц.Г., Миодраг Ракић и Живојин Милуновић саветник министра одбране. Детаљнијег образложења за замену Милорада Ступара начелника пешадије В.С.Ц.Г., Драгана Шутановца

високог функционера Демократске странке и председника Одбора за безбедност у Влади Републике Србије није било.

Скупштина фабрике имаће велику одговорност за рад и одлуке које треба донети. А треба заштитити интересе фабрике и запослених, одредити праву пословну политику предузећа и аргументовано указати на досадашње грешке и пропусте.

Актуелни процеси реструктурирања фабрике, као ни они предходни, не подразумевају само отпуштање радника са посла, него као пословичну везу и бољу организацију производње, реорганизацију постојећег руководећег кадра и свих других функција. Затим смањење трошкова и побољшање квалитета производње, повећање продуктивности и низ других мера које могу имати за циљ што мањи број људи који ће остати без посла. У свему томе нарочито тежиште треба ставити на економско- социјални програм, где ће износ отпремнина да одговара интересима запослених који ће у процесу реструктурирања фабрике остати без посла.

Драган Илић

Члан У. О. испред запослених
Д.П. З.Н.П.

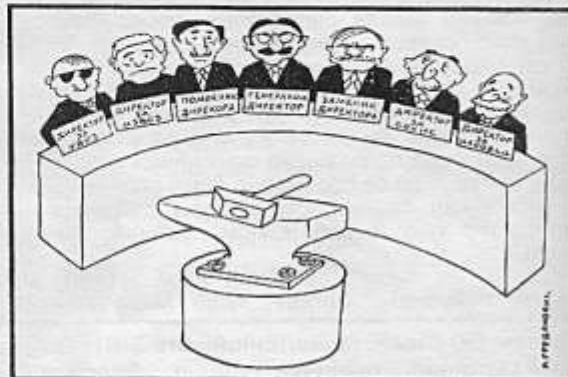

Драган Илић: Радници морају знати истину о положају у којем се налази фабрика!

ИЗ РАДА ОРГАНИЗАЦИЈЕ ЦРВЕНОГ КРСТА У ЗНП

Активности Организације Црвеног крста у ЗНП у задња три месеца сведене су на минимум. Разлог за овакво стање је недостатак средстава. Наиме, у задња два и по месеца фабрика није уплатила средства на рачун организације. У нади да ће планирана средства што скорије бити уплаћена, Молимо чланство за разумевање и стрпљење.

Организација Црвеног крста
ЗАСТАВА-НАМЕНСКИ ПРОИЗВОДИ

...а..и Одбор

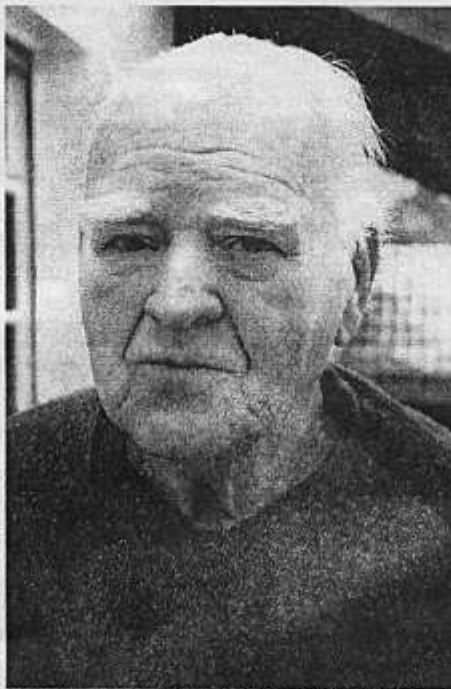
Легенде "Наменске"

Како смо градили "Заставу"

У плановима из редакције "Оружара" од отварања рубрике "Легенде Наменске" постојала је намера да се уприличи разговор са дипл. инг. Првославом Раковићем.

Нажалост, он је 3. јула ове године, у 89. години преминуо. Његов колега и пријатељ Жика Милутиновић у свом сећању објављеном у "Независној Светлости" пише да је три дана пре смрти "наш директор Првослав Раковић физички и ментално изгледао одлично".

На нашу срећу новинари листа "Застава" Снежана Анђелковић и Звонимир Осечки прошле године су урадили опширан разговор са Првославом Раковићем који је објављен у више наставака у том листу. Објављујући делове из овог излагања желимо да и на овај начин још једном одамо пошту нашем дугогодишњем генералном директору, градитељу и првом великом српском менаџеру у савременом смислу те речи. Уједно желимо да наше читаоце подсетимо на једно велико и тешко време када се уз много одрицања генерације радника, предвођени надареним инжињерима, градиле своју "Војну Фарбри

Дипл.инг Првослав Раковић (1914.-2003. год) дугогодишњи директор завода "Црвена Застава" и први српски менаџер у савременом смислу те речи

Остао је исти.

Висок, крупан, крепак 88-годишњак снажно нам стеже деснице. Уводи нас у салон породичне куће. Нуди нам боља места, да можемо да радимо. Он седа у фотељу уз прозор. Радује га овај сусрет, очигледно је то. Пита за све, за фабрику, за раднике, познанике, пријатеље.. Како је сада у "Застави"? Може ли се? Мора. Мора боље! Та фабрика то може. Верујемо тим речима. Ко боље може знати ко је постављао темеље данашњој "Застави"? Никада није било лако радити у Заводима. А, видите, наредне године навршиће се 150 година постојања. Чим толико траје, то значи да ваља. Само, треба више радити, повезати се са светом. Знаће то људи који воде "Заставу"..

Крагујевчани, Крагујевчани..!

стигао је у Крагујевац само са кофером у руци и папирима под мишком. Нема хотела, нема слободних соба у приватним кућама. Смештај, штедње ради, проналази у једној од соба на спрату данашње зграде "Подрумче". У тој ће соби, касни је стасати генерације "Заставиних" новинара. Од покућства орман, кревет, лавор. Ни је то сметало Генералном, који је дошао из Београда.

У Крагујевцу три аутомобила. Није лоше, пре рата

су била два. Зна се ко их је возио директор Завода један и један банкар. Који ли ће модел аутомобила возити новог генералног? Можда онај који ће се производити под његовом директорском палицом? - "подбадали"су мештани.

- Крагујевчани, Крагујевчани..врти главом некадашњи генерални. Људи су свуда исти. Најчешће се плаше нових ствари, зазиру од њих. У мом случају, многе појединости нису се "нормално"поклапале. То је изазвало сумњу. Бивши директор "Бата Воја" био је генерал. Ја нисам.

Није уопште војно лице! - шушкало се по граду. Ко је он? Зашто је дошао? Какав, бре, аутомобил! Нема, бре, леба да једемо. Ако састави пола године-пуна капа!

Гледао сам напред!

-Јесам, био сам строг, али правичан. А знате ли зашто? Зато што сам, баш као и моји сарадници, радио послове у које сам истински веровао. И што сам био

убеђен, као и данас, да се само радом, редом и дисциплином може постићи планирани резултат.

Само онај ко верује, може успети. Мало ко од нас је у то време видео аутомобил. А дошло је време да га производимо! Шта би било да сам ја тада, као генерални директор, почео да сумњам у позитиван исход? Не, ја сам веровао. Гледао сам напред. Предњачио сам у раду и одрицању.

Наућићемо и то!

У фабрици је могао да се ослони на 17 инжињера

Модерна линија машина у Пресерају

и 70 техничара. То су кадрови за нови програм.

Све млади људи нико преко 25, и нико, појма нема како се производи аутомобил. А ни нови генерални није могао баш да се похвали посебним знањем из те области. Годинама је радио на железници и био оружар. Али, шта то има везе, говорио је четрдесетогодишњи директор својим уплашеним сарадницима. Многе ствари у животу нисмо знали сад их знамо. Научићемо како се производи и тај фамозни аутомобил, иако је он узбуркао духове у народу који тек десетак година живи у слободној земљи....

Дилема: монтажа или производња, уколико је код новог генералног директора и постојала, разрешена је у аутомобилу на путу од Београда до Крагујевца. Окупља сараднике и наређује: "Идемо у "Фијат". Питаћемо их отворено "Имате ли програм за нас? Тражимо да производимо аутомобил. Интересује нас возило које би било интересантно за југословенско тржиште. Да не буде скупо ни за производњу ни за куповину!

Са инжењером Шујицом, по повратку из Италије, обавештава Раднички савет и колектив: потписан је уговор са "Фијатом" о пројектовању нове фабрике.

Намера је била да се изгради фабрика дуга 360 и широка 120 метара из које ће дневно излазити до 100 аутомобила односно годишње 7 000 путничких и 5 000 теренских возила. Почетком јула 1956. године, савезна Влада одобрава овај пројекат.

Рођен је "Фића"!

Та "мала кола" или "возило за широку потрошњу" био је "Фијат 600". Овај аутомобил могао се већ видети на нашим друмовима у то време, али није било повратних информација на какав је пријем наишао код својих власника. Маркетинг је у то време био мисаона именица за заводске стручњаке, а и у политичком смислу није баш "било пожељно" баратати тим појмом. То се, међутим није односило и на италијанске стручњаке који су проценили да је и те како пожељан од Триглава до Ђевђелије. То је "био знак да "Застава" купи лиценцу и добије сва права да производи "Фијат 600" кога је народ ускоро крстио у "Фићу"...

"Фића" прави "дар-мар"!

Стржишта долазе сигнали да "Фића" прави "дар-мар". Све чешће се тражи веза да би се до њега дошло.

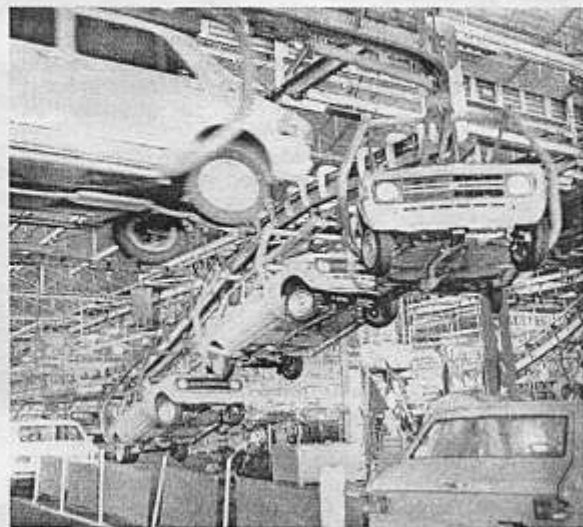
-Један официр није смео да се врати кући, каже "убиће ме жена, ако дођем без кола". Шта сам могао да учиним друго него да му их дам, наравно, посто их је платио-смеје се док нам то прича господин Раковић...

Размишљајући како да завршим ово сећање на великог српског привредника сетих се једног спонтаног коментара наше колегинице Рајке после дугог и јако интересантног разговора са пуковником Слободаном Митровићем. На изласку из његовог стана она са уздахом рече: "Ех, да нам је такав човек сада где би нам био крај, а можда и почетак?"

Нека ова реченица искреног дивљења буде и наш последњи поздрав овом великом човеку, нашем бившем директору дипл. инг. Првославу Раковицу.

СИНДИКАЛНА СОЛИДАРНОСТ !

Лето 2003. године у Крагујевцу биће упамћено по економском краху крагујевачке привреде и јасним показатељима да економски програм Владе Србије није ни после три године од његове примене, почео да решава нагомилане проблеме у привреди Србије. Оно што карактерише понашање Владе, у односу на кризу, је њена потпуна неспремност да се на нивоу државе донесу програми за решавање опште кризе у економији и бруталност коју показује у односу на раднике који остају без посла, па чак и према радницима инвалидима што је манифестовано од стране представника Владе у решавању проблема у којима су се нашли радници инвалиди запослени у заштитној радионици "Шумадија". Оваквих примера у Србији је недопустиво много. Ових дана и радници "Београдске робне куће" у Крагујевцу, поново су ступили у штрајк, а један број њих шрајкује и глађу. Делегација Организације Самосталног синдиката "Наменске" у петак 1. августа, посетила је штрајкаче који протестују због педесет неисплаћених плата. Том приликом породицама штрајкача уручена је материјална помоћ радника "Наменске" као знак наше потпуне солидарности са њиховим оправданим протестом.

Слика детаљи из монтаже погона фабрике аутомобила заводи "Црвена Застава"

ГОДИНЕ ВЕЛИКИХ КРИЗА У КРАГУЈЕВАЧКОЈ ВОЈНОЈ ФАБРИЦИ

Осврт на историју крагујевачке Војне фабрике, дуге већ 150 година, обично је чињен у свечарским приликама. Сада је то неопходно учинити због упоредних показатеља који би могли показати на евентуалне исходе из сличних, садашњој тешкој, ситуацији. Дуго трајање само по себи претпоставља осцилације у развојном путу уопште. Оне су се у случају крагујевачке фабрике поклапале са друштвено-политичким променама у Србији половином 19. века, због којих је иначе, ова фабрика и основана.

Криза успешности пословања Завода за овај век и по, евидентна је, али захтева опрезност п р и л и к о м анализирања. И онда када се чинило да је "катанац" решење свих проблема, фабрика је као "феникс" поново оживљавала са оним, можда, најзначајнијим к в а л и т е т о м прилагодљивости, о д н о с н о флексибилности у смислу делимичне промене облика и с а д р ж а ј а производње? Тај податак говори сам за себе о способности коју су у одређеним п е р и о д и м а исказивали радници и стручњаци фабрике.

Дакле, ходом кроз историјску грађу можемо препознати одређене цикличне појаве тешких преломних ситуација кроз које је фабрика морала да прође. Већ убрзо по освајању производње у Тополивници, после Светоандрејске скупштине 1858. године и династичких смена, са другом Владом Кнеза Милоша, у оквиру великих политичких превирања у Србији, одређени процеси су се директно прелили и у тадашњу тополивицу.

Кнез Александар Карађорђевић, оснивач тополивнице, рачунао је на лојалност тог дела војске у Крагујевцу, али са његовим одласком потреси у фабрици су били неминовни.

Занатлијска школа је била затворена на неко време, а Тополивицу је спасао "став за то формиране комисије од стране надлежног министарства". Уз образложење о важности фабрике и предлога о обједињавању свих војних фабрика под једну управу, ова је опстала и наставила са успешним развојем.

Слична догађања налазимо и после Српско-турског рата 1878. године када је, у сличну сврху, поново формирана комисија која је заједно са

председником Артиљеријског комитета поднела реферат о "будућем наоружању наше пољске артиљерије. "На крају анализе стања и предлога решења дато је мишљење, између осталог, да "не би било згорег промислити и о томе да ли не би корисно било подићи бојну фабрику нову, где на другом месту, а не у Крагујевцу пошто је транспорт сировог материјала за тамо врло неподесан и скуп..." (30.01.1897.г.)

Дилема обновити или изместити фабрику јавила се и у периоду обнове фабрике после Првог светског рата. Тежина борбе за опстанак била је појачана и чињеницом да се тада радило о званичном ставу Владе и Министарства војске и морнарице.

Са образложењем недостатка воде у граду на Лепеници, високи артиљериско-технички официри и надзорници ВТЗ послатих у француске фабрике, добили су још у току трајања рата задатак да раде на пројекту подизања нових војних завода у Краљеву.

Наравно да је послератно окупљање радника у Крагујевцу, пре свих оних 400 стручњака из Француске, извршило

Из поставке Музеја "Стара Ливница" је одређени притисак да се за почетак обнови порушено. Уз

повраћај опљачканог и обнову порушеног кренуло се, најпре, са поправкама трофејног оружја, да би се касније одлучило за темељну обнову и изградњу, посебно са пристизањем средстава из ратних репарација, чиме су планови са новом концепцијом војних фабрика у Краљеву пропали.

После Другог светског рата прича са обновом ВТЗ-а се, на изванредан начин, понавља када је све требало почети из почетка!

Нарочито тада, позив на традицију је тек имао смисла. Овог пута проблем је био у недостатку производног задатка који ни крајем 1945. г. још није био постављен.

Допис п. пуковника Б. Туфегђића од 20. 10. 1945. године насловљен на начелника Војно-индустријског одељења МНО, открива да је проблем "допуњен" и приговором о шовинистичким тенденцијама заговорника присталица останка Завода у Крагујевцу. Став овог војног стручњака био је да се оваквим уопштавањем долази скоро до "искључења војне индустрије у Крагујевцу", а пак корисне стране

њене делатности и други разлози о њеном остајању у Крагујевцу запостављају се..."

Проблем воде је превазиђен између два рата изградњом Грошничког језера, које је у овом иначе безводном крају "добро дошло градском становништву". Такође је "добра страна и што је Завод деценијама давао разноврстан раднички кадар. ВЗШ у његовом оквиру допринела је стварању индустријског духа у ширем облику, тако да је занат и љубав према њему дубоко зашао у народне масе..."

"Данас, пак, услови за задржавање једног замашног дела индустрије иду у прилог В. Т. Заводу. Према томе, лака индустрија у ВТЗ-у није везана за изворе сировог материјала, него за "механичку обраду" у којој је најглавнији фактор радник и индустријски дух. Сличан случај је и са Белгијом која је индустријска земља и ако је удаљена од многих својих база сировина, али у којој се налази акумулирана радна снага..."

"...Према томе и поред неких приговора у Крагујевцу постоје услови за подизање лаке војне индустрије, као што је пешадијско наоружање..."

Победници у свим дилемама највећим делом били су сами радници, оспособљавани од самог почетка у кругу фабрике, у ВЗШ.

Радмила Миљивојевић
(Музеј "Стара Ливница")

Из радничког пера

По фабрици круже разне теме,
да се праве неке нове шеме.
Хтели ми то, или не хтели,
на пет целина фабрика се дели.

На руководству стоји тешко бреме,
никако да нам скрате време.
Против тога синдикат је стао,
да то прође, досад није дао.

Постоје и разни коментари,
да "он" за раднике и немари.
Неки кажу "на просјачки штап" смо пали,
а за фабрику су инвалиди здравље дали.

По њиховом питању, предузет је корак,
оформљена "Заштитна радионица Зрак".
Јесте јули, ал' ће скоро зима,
свако се сабира, ко' колико, до пензије има.

Ко до краја има до две године,
нема ништа да га брине,
имаће ко у Лепеницу да га рине.
А оне млађе нико и не тера
биће за њих додатног посла код "Хале Језера".

Нико, ником више није друг,
чак ни држава неће да нам врати дуг.
Нема више ни јела ни пића,
за консолидацију постараће се Фића.

Некада смо њега ми гањали у круг,
ал' сад он долази да нам врати дуг.
Зато директори да нам не би "пали",
добровољно су сви оставке дали.

Марковић Радоје - Гарац

Стопетдесет година Фабрика је градила
Град и Град је Градио Фабрику!